

इस्मालोका कथामा सीमान्तीयता

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तगत
नेपाली विषयको दशनाचाय (एम. फिल.) तह तेस्रो सत्रको
पाठ्यांश ६०९ र ६१० को प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधप्रबन्ध

शोधार्थी

राजेन्द्र श्रेष्ठ

दशनाचाय (एम. फिल.)

क्रमाङ्क - २२

२०७३

नेपाली केन्द्रीय विभाग, काठिपुर

शोध निदशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तगत दशनाचाय तह तेस्रो सत्रको प्रयोजनका निम्ति इस्मालीका कथामा सीमान्तीयता शीषकको शोधप्रबन्ध राजेन्द्र श्रेष्ठले मेरो निदशनमा तयार पानु भएको हो।उहाँले प्रस्तुत शोधकाय मिहिनेत र लगनका साथ सम्पन्न गनु भएकोमा म सन्तुष्ट छु र यस शोधप्रबन्धको अन्तिम मूल्याङ्कनका लागि दशनाचाय (एम. फिल.) कायक्रम, नेपाली केन्द्रीय विभाग समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

.....
प्रा. डा. ताराकान्त पाण्डेय
शोध निदशक
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय

मिति : २०७३

स्वीकृत पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तगत दशनाचाय तह तेस्रो सत्रका पाठ्यांश ६०९ र ६१० को परिपूर्तिका लागि राजेन्द्र श्रेष्ठले तयार पानु भएको प्रस्तुत इस्मालोका कथामा सीमान्तीयता शीषकको शोधप्रबन्ध स्वीकृत गरिएको छ।

मूल्याङ्कन समिति

१. प्रा. डा. देवीप्रसाद गौतम

.....
(विभागीय प्रमुख)

२. प्रा. डा. ताराकान्त पाण्डेय

.....
(शोध निदेशक)

३. प्रा. डा. रमेशप्रसाद भट्टराई

.....
(आन्तरिक परीक्षक)

४. प्रा. केशव सुवेदी

.....
(बाह्य परीक्षक)

कृतज्ञता ज्ञापन

इस्मालीका कथामा सीमान्तीयता शीषकको शोधप्रबन्ध दशनाचाय (एम्. फिल) तहको पाठ्यांश ६०९ र ६१० परिपूर्ति गन प्रयोजनाथ तयार गरेको हुँ। यो शोधप्रबन्ध मैले समादरणीय गुरु प्राध्यापक डा. ताराकान्त पाण्डेयको कुशल शोधनिदशनमा तयार पारेको हुँ। यस शोधकायलाई यस अवस्थामा ल्याई पुर्याउन उहाँले दिनु भएको प्राज्ञिक निदशन र मागदशनबाट म अत्यन्त आभारी छु। आफ्नो काय व्यस्तताका बाबजुत मेरो प्रगति र उन्नतिको खातिर उहाँबाट प्राप्त भएको प्रेरणा र निदशनले मात्र यो काय सम्भव भएको कुरा म यहाँ व्यक्त गन चाहन्छु। ज्ञानाजनका लागि खोजेको बेलामा अझ आफैले घच्चच्याएर काय सम्पन्न गन उहाँले दिनु भएको उत्प्रेरणालाई म जीवनभर भुल्न सकिदैन। नेपाली केन्द्रीय विभाग र यससँग सम्बन्धित श्रेय गुरुहरूप्राति म अत्यन्त सदभावपूर्वक कृतज्ञता ज्ञापन गन चाहन्छु। विभागीय प्रमुख प्रा. डा. देवीप्रसाद गौतमज्यूबाट प्राप्त माग निदशन तथा बौद्धिक सरसल्लाह एवम् अगाडि बढ्नका निम्ति प्राप्त भएको प्रेरणाप्राति म नतमस्तक भई आभार व्यक्त गन चाहन्छु।

प्रस्तुत शोधकाय र दशनाचाय अध्ययनका सिलसिलामा सैद्धान्तिक, व्यावहारिक एवम् वैचारिक सरसल्लाह र ज्ञानको क्षितिजलाई उजिल्याउनका लागि आफ्नो सीप र लगनका साथ साँझ, बिहान, व्यस्तता नभनी हाम्रै लागि दत्तचित्त भई अध्यापन गनुहुने गुरुहरू प्रा. डा. दयाराम श्रेष्ठ, प्रा. केशव सुवेदी, प्रा. राजेन्द्र सुवेदी, प्रा. डा. मोतीलाल पराजुली, प्रा. डा. व्रतराज आचायप्राति कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु।

प्रस्तुत शोधकायसँग स्रष्टासम्बद्ध इस्मालीप्राति पनि यस अवसरमा म आभार व्यक्त गन चाहन्छु। उहाँको कृतिलाई सामग्रीको रूपमा लिएदेखि शोधकायको अन्तिम चरण पुग्दासम्म उहाँले दिनु भएको सरसल्लाह र बौद्धिक खुराकका लागि म उहाँप्राति कृतज्ञ छु। यस्तै विभागीय कायमा विविध रूपमा सहयोग पुर्याउनु हुने कमचारी मित्रहरू र कक्षा अध्ययनदेखि शोध काय सम्पन्न गदासम्म सहपाठीलगायत सम्पूर्ण मित्रहरूबाट प्राप्त सहृदयी व्यवहारले मलाई हौसला मिलेको स्मरणीय छ।

यस शोध काय सफल पान विविध पक्षबाट सहयोग पुर्याउने अग्रज, अनुजा र विनितालाई अन्तरआत्माबाट सम्झन चाहन्छु। यस्तै जनविकास मा.वि, आदश सौलः महाविद्यालय र झीः समाजका मित्रहरू र प्रत्यक्ष-परोक्ष रू

न्त, त्रि विश्वविद्यालय । । स्त्र इ न
। केन्द्रीय । क्ष प्र न ल इ प्रस्तुत

न्द्र श्रेष्ठ

विषयसूची

ह ष	i
निदशकको मन्तव्य	ii
र त्र	iii
ज ज	iv
ि	v – vii

ए
ि

. ि ि	1
. र	2
. उद्देश्य	
. क्ष	3
. . ए इ	
. . औचित्य	
. ग् इ	
. ग् विश्लेषणको विधि सैद्धान्तिक	
. शोधप्रबन्ध रू	

ए
न म न सैद्धान्तिक

. ि ि	
. न ढ त	
. . सन्दभमा न	
. . न म ि	
. . न्द्र क्ष न	
. . रू न	
. . ि , लैङ्गि ह षे न	
. . न प्री	
. . ि त न न	

2. निष्कष

	स	।	न	इ	रु	प्रतिनिधित्व	।
.	।	।					
.	न	दृष्टे	स	।			
.	माछो	माछो	भयागुतो	इग्र	रु	न	प्रतिनिधित्व
.	।						
.	चलन		प्रतिनिधित्व	।		रु	
.	माछा,	माछा	भयागुतो		प्रतिनिधित्व	।	रु
.	गाउँको	माया		प्रतिनिधित्व	।		रु
.	हरामान	सादाको	अठोट		प्रतिनिधित्व	।	रु
.	धुन्धकारीको	अवसान		प्रतिनिधित्व	।		रु
.	मडीसरको	अनकाल		प्रतिनिधित्व	।		रु
.	।वड	बना		प्रतिनिधित्व	।		रु
.	घाम	घामजस्तो	छैन	इग्र	रु	न	प्रतिनिधित्व
.	।						
.	आड		प्रतिनिधित्व	।		रु	
.	सङ्ग्रमण		प्रतिनिधित्व	।		रु	
.	काट	जाकेन	डी	इग्र		न	प्रतिनिधित्व
.	।						
.	बाटो		प्रतिनिधित्व	।		रु	
.	मनु	खः	नेपाली	खः		प्रतिनिधित्व	।
.	इस्मालीका	प्रतिनिध	कथाहरू		इग्र		न
.	प्रतिनिधित्व	।					
.	गोवर्द्धनले	बुझेको	राष्ट्रवाद		प्रतिनिधित्व	।	रु
.	एउटा	पुरानो	प्रेमकथा		प्रतिनिधित्व	।	रु
.	हरिश्चरण	रामको	पुनरागमन		प्रतिनिधित्व	।	रु
.	रेजा		प्रतिनिधित्व	।		रु	
.	सेतो	षड्यन्त्र		प्रतिनिधित्व	।		रु
.	निष्कष						

			६		
	रु	ा	न		प्री
.	ि	ि			
.	माछो	माछो	भयागुतो	इग्र	रु न प्री
.	चलन		प्री		
.	माछा,	माछा	भयागुतो	प्री	
.	गाउँको	माया		प्री	
.	हरामान	सादाको	अठोट	प्री	
.	धुन्धकारीको	अवसान		न	प्री
.	मडीसरको	अनकाल		प्री	
.	घाम	घामजस्तो	छैन	इग्र	रु न प्री
.	आड		प्री		
.	सङ्ग्रमण		प्री		
.	काट	जर्केन	डी	इग्र	रु न प्री
.	बाटो		प्री		
.	मनु	खः	नेपाली	खः	प्री
.	इस्मालीका	प्रातीनाथ	कथाहरू	इग्र	रु प्री
.	गोवर्द्धनले	बुझेको	राष्ट्रवाद	प्री	
.	एउटा	पुरानो	प्रेमकथा	प्री	
.	हरिश्चरण	रामको	पुनरागमन	प्री	
.	रेजा		प्री		
.	सेतो	षड्यन्त्र		प्री	
.	निष्कष				

६

निष्कष

.	६
.	निष्कष
.	सन्दर्भ